

NORGES HØYESTERETT

Den 24. april 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Normann, Bull og Sæther i

HR-2023-765-U, (sak nr. 23-030003SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

A (advokat Magnus Stray Vyrje)

mot

Staten v/[utdanningssted 1] (Regjeringsadvokaten
v/advokat David Magnus Myr)

truffet slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder videre anke over lagmannsrettens kjennelse om avvisning av en sak fra domstolene, jf. tvisteloven § 1-3.
- (2) Saksøker, A, har siden 2014 vært tilknyttet [utdanningssted1] Han var i perioden 2011–2014 tilknyttet [utdanningssted2], der han skrev sin doktoravhandling og publiserte en rekke vitenskapelige artikler.
- (3) [utdanningssted1] mottok 16. desember 2021 et varslings skjema fra en PhD-stipendiat ved samme institutt som A om mulig overtredelse av forskningsetiske standarder fra A. Varselet ble oversendt A 23. februar 2022 for uttalelse.
- (4) I mars 2022 ble A informert om at varselet ville bli behandlet av Redelighetsutvalget ved [utdanningssted1].
- (5) Etter forskningsetikkloven § 6 skal forskningsinstitusjoner ha et redelighetsutvalg som skal behandle saker om mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Utvalgets konklusjon avgis i form av en skriftlig uttalelse. Konkluderer utvalget med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig, kan uttalelsen påklages av forskeren til Nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning (Granskningsutvalget), jf. forskningsetikkloven § 6 femte ledd, jf. § 7.
- (6) A ble i brev 19. april 2022 informert om at det var inngitt et supplerende varsel, at saken ville bli behandlet i Redelighetsutvalgets møte 9. mai 2022, og at han hadde anledning til å forklare seg muntlig for utvalget, eventuelt inngi supplerende skriftlig forklaring.

- (7) A begjærte saken avvist fra Redelighetsutvalget for så vidt gjaldt artikler han skrev eller fikk godkjent for publisering før han tiltrådte sin stilling ved [utdanningssted1].
- (8) Det er enighet om at Redelighetsutvalget kan behandle og uttale seg om mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer og spørsmålet om vitenskapelig uredelighet i artikler som han og medforfatterne fikk antatt til publikasjon etter at A i 2014 ble tilknyttet [utdanningssted 1]. Tvisten gjelder om utvalget har kompetanse til å behandle og uttale seg om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer eller vitenskapelig uredelighet i artiklene A publiserte eller fikk antatt til publikasjon mens han var tilknyttet [utdanningssted2].
- (9) A tok 2. august 2022 ut stevning ved Oslo tingrett mot staten ved [utdanningssted1] med krav om dom for at forskningsetikkloven §§ 2, 6 og 8 ikke gir [utdanningssted1] kompetanse til å behandle og avgi uttalelse om mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer i åtte artikler A publiserte eller fikk antatt til publikasjon fra [utdanningssted2]. I sitt tilsvarende påstand staten prinsipielt saken avvist.
- (10) Oslo tingrett traff 11. oktober 2022 beslutning om å fremme saken.
- (11) Høyesteretts ankeutvalg bemerker at avgjørelsen skulle ha hatt form av kjennelse, jf. tvisteloven § 19-1 annet ledd bokstav a.
- (12) Staten ved [utdanningssted1] anket til Borgarting lagmannsrett, som 1. februar 2023 avsa kjennelse med denne slutningen:
1. Oslo tingretts sak nr. 22-110266TVI-TOSL/05 avvises.
 2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.
- (13) A har anket kjennelsen til Høyesterett og påstått at saken fremmes for tingretten, og at han tilkjennes sakskostnader. Anken gjelder rettsanvendelsen. Det er i korte trekk anført:
- (14) Anken reiser spørsmål om rettslig interesse av betydning utenfor den foreliggende sak. Aktualitetskravet er oppfylt både fordi det er nærliggende at den omstridte kompetansen vil bli benyttet, fordi det foreligger en reell rettsuvisshet, og fordi en uttalelse vil kunne få betydelige konsekvenser for As omdømme og karriere. Redelighetsutvalget kan også komme med uttalelser som ikke kan overprøves rettslig. Videre tilsier en totalvurdering at søksmålet må fremmes. Det gir ikke en mer hensiktsmessig prøving å avvente en uttalelse, og saken reiser viktige og prinsipielle spørsmål.
- (15) Staten ved [utdanningssted1] har tatt til motmæle og prinsipielt påstått at anken nektes fremmet, subsidiært at den forkastes, og i begge tilfeller at staten tilkjennes sakskostnader. Det er i korte trekk anført:
- (16) Lagmannsrettens vurdering er i tråd med rettspraksis om forhåndsavklaring av offentligrettslige kompetanseforhold. Det foreligger ikke et tilstrekkelig behov for domstolsprøving før det eventuelt foreligger en uttalelse i saken. Et motsatt resultat vil åpne for obstruerende søksmål, og til at domstolene må bruke ressurser på spørsmål som bare muligens kommer på spissen i forvaltningssaken.
- (17) Høyesteretts ankeutvalg bemerker:

- (18) Lagmannsretten har avvist søksmålet fra tingretten fordi saken ikke hører under domstolene, jf. tvisteloven § 1-3. Ankeutvalget har da full kompetanse, jf. § 30-6 bokstav a.
- (19) Etter tvisteloven § 1-3 første ledd kan det reises sak for domstolene om rettskrav. Etter bestemmelsens annet ledd er det et vilkår for å fremme søksmålet at saksøkerne påviser «et reelt behov» for å få avgjort kravet i forhold til saksøkte. Dette skal avgjøres «ut fra en samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det».
- (20) Det er klart at A har krevd å få avgjort et rettskrav som han har den nødvendige tilknytning til, nemlig at Redelighetsutvalget ved [utdanningssted1] ikke er kompetent til å behandle og avgi uttalelse om vitenskapelige publikasjoner som han fikk publisert eller antatt til publikasjon mens han var ansatt ved [utdanningssted2]. Det avgjørende for om han har et rettslig behov for dom nå, er dermed om dette kravet har den nødvendige aktualitet før Redelighetsutvalget faktisk har behandlet saken.
- (21) Som det fremgår av ankeutvalgets avgjørelse HR-2022-486-U avsnitt 19–21, foreligger det normalt ikke tilstrekkelig aktuell interesse i å få prøvet vedtaksorganets kompetanse før vedtak foreligger. Det må i så fall påvises et reelt behov for forhåndsavklaring.
- (22) Det kan i sin alminnelighet ikke være nok til at aktualitetskravet er oppfylt, at et fremtidig vedtak kan få negative omdømmemessige konsekvenser for den som vedtaket gjelder. Etter ankeutvalget syn gjør imidlertid dette hensynet seg gjeldende med så stor tyngde i denne saken at aktualitetskravet er oppfylt. For en forsker vil negative konklusjoner i et redelighetsutvalg eller Granskningsutvalget i verste fall bety slutten på forskerkarrieren, og i alle fall være et stigma som lett vil kunne virke inn på forskerens fremtidige muligheter til å delta i forskningsprosjekter.
- (23) Et negativt forvaltningsvedtak vil normalt kunne være gjenstand for domstolsprøving der også de sidene ved vedtaket som medfører omdømmetap, i stor grad vil kunne overprøves. Hvorvidt domstolene overhodet vil kunne overprøve anvendelsen av forskningsetiske normer, er derimot uklart. Til sammenligning uttalte Høyesteretts kjæremålsutvalg i Rt-2000-1948 på side 1952 at reglene om god advokatskikk måtte anses som yrkesetiske regler som ikke kan håndheves av domstolene. Ankeutvalget finner det ikke nødvendig å ta endelig stilling til dette spørsmålet. Domstolene vil i alle fall være tilbakeholdne med å overprøve et redelighetsutvalgs og eventuelt Granskningsutvalgets egne vurderinger av forskningsetiske normer. Selv om domstolene i etterhånd skulle komme til at loven ikke gir organene kompetanse til å behandle og avgi uttalelse om forskning utført før vedkommende forsker ble ansatt ved en norsk forskningsinstitusjon, vil den forskningsetiske vurderingen i praksis kunne bli stående.
- (24) Det kan se ut til at ledelsen ved [utdanningssted1] er enig med A i at den geografiske kompetansen til Redelighetsutvalget er avgrenset til forskning ved norske forskningsinstitusjoner. Som lagmannsretten bemerker, er imidlertid Redelighetsutvalget et uavhengig organ. Det er uklart om Redelighetsutvalget er enig i ledelsens syn og vil avstå fra å behandle publikasjonene fra As tid ved [utdanningssted2]. Ledelsens syn kan dermed ikke føre til at aktualitetskravet i tvisteloven § 1-3 annet ledd ikke er oppfylt.
- (25) I denne saken er det også tale om å vurdere arbeider som A har publisert mens han arbeidet ved [utdanningssted1]. Her er det klart at Redelighetsutvalget har geografisk kompetanse. Det synes videre akseptert av A at Redelighetsutvalget som ledd i sin vurdering av disse arbeidene

kan se hen til hans arbeider ved [utdanningssted2]. Det er dermed mulig at Redelighetsutvalget vil komme med en uttalelse om hans forskning ved [utdanningssted1] som kan skade hans omdømme, og at Redelighetsutvalget i den forbindelse indirekte vil komme til å si noe om de forskningsetiske sidene også av hans arbeider ved [utdanningssted2]. Hvorvidt dette blir aktuelt, og hvor dypt Redelighetsutvalget i så fall vil gå inn i forskningsartiklene fra As tid ved [utdanningssted2], er imidlertid uavklart. Etter ankeutvalgets mening er derfor aktualitetskravet, også etter den totalvurderingen som tvisteloven § 1-3 annet ledd gir anvisning på, fortsatt oppfylt for et krav om at Redelighetsutvalget ikke skal ta selvstendig stilling til om artiklene fra [utdanningssted2] bryter med forskningsetiske normer.

- (26) Ankeutvalgets konklusjon er etter dette at saken fremmes for tingretten.
- (27) Anken har etter dette ført frem, og den ankende part har krav på å bli tilkjent sakskostnader knyttet til spørsmålet om rettslig interesse for alle tre instanser, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd jf. § 20-9 annet ledd og § 20-8 annet ledd annet punktum. A har krevd seg tilkjent 131 250 kroner inkludert merverdiavgift for 35 timers arbeid for Høyesterett, og det samme beløp for samme timetall for så vel tingretten som lagmannsretten. Ankemotparten har protestert på sakskostnadskravet for Høyesterett. Ankeutvalget er enig i at like mye arbeid for Høyesterett som for de underliggende instanser overstiger det som må anses nødvendig, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd første og annet punktum. Sakskostnader for Høyesterett fastsettes etter dette til 40 000 kroner inkludert merverdiavgift.
- (28) I tillegg kommer ankegebyr for Høyesterett på 7 458 kroner.
- (29) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

- 1. Saken fremmes for tingretten.
- 2. I sakskostnader for tingretten betaler staten ved [utdanningssted1] til A 131 250 – etthundreogtrentientusentohundreogfemti – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.
- 3. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten ved [utdanningssted1] til A 131 250 – etthundreogtrentientusentohundreogfemti – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.
- 4. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten ved [utdanningssted1] til A 47 458 – førtisyv tusenfirehundreogfemtiåtte – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Henrik Bull
(sign.)

Kristin Normann
(sign.)

Knut Erik Sæther
(sign.)